

Opakování

- Scholastika – univerzitní záležitost, studovali ji všichni (fakulta svobodných umění)
- patristika – období, kdy se ustavovali základní teologické články víry
  - potřeba určit pravověrnost rozhodujících -> určení církevních otců – např. Augustin
  - někteří psali latinsky a někteří řecky

Augustin

- otázka milosti – nezasloužená milost, dědičný hřích
- proti němu byl Pelágios
- zlo je nedostatek dobra => neexistuje zlo <- Bůh je jen dobrý, nemůže stvořit nic zlého
- čas = rozpínání ducha; existuje jen přítomnost, která stále prchá
- nesmyslnost otázky "Co dělal Bůh *před* stvořením světa"

Akvinského zákony

- jsou propojeny

1. věčný

- **vidětur:** zákon se ukládá někomu, od věčnosti nikdo krom Boha nebyl, nebylo komu uložit zákon, věčný zákon není
- **respondeó:** zákon = *výrok praktického rozumu ve vládci*, ideální zákony
- **zda je věčný zákon všem znám:** neznáme podstatu Boha; jako rozumové bytosti věčný zákon můžeme poznávat nepřímo skrze *přirozený zákon*
- Bůh jako zákonodárce
- poznáváme v účincích
- řád tohoto světa (nejen zákony pro lidi)
- poznáváme skrze stvoření (jako poznáváme Slunce skrze jeho paprsky)
- u člověka se neděje nutně, u přírody děje; tj. příroda je determinovaná, člověk nikoli

2. přirozený

- je odvozen z věčného zákona

- poznatelný rozumem
  - (přirozený rozum ~ cit)
  - správné jednání = rozumové jednání
  - správné jednání je možné jen při rozumovém přístupu (tj. nejednáme v afektu)
- přirozený zákon je (závazný a) pro všechny stejný, ale někteří mají *porušený rozum*
- **přirozený názor:** máme jeden zákon pro všechny založený na Bohu zákonodárci → musí se po všech vymáhat → v holokaustu platí obecný zákon *nezabiješ*, zákonné zabijení je zákonným bezprávím; předpoklad vrozené (neustanovené) lidskosti = vrozená etika
- **pozitivní názor:** nic takového není, záleží jen na tom co konkrétní společnost považovala za dobré (germáni, vikingové, nacisté), holokaust je třeba soudit podle zákonů té doby

3. lidský

- je potřeba, protože ne každý chce přirozený zákon dodržovat
- = právo
- člověk se vzdává svobod, aby mu byli jiné svobody zaručeny

4. Božský

- desatero je Božský jen z části, protože většina pravidel jsou lidsky pochopitelné
- zjevený zákon
- není pochopitelný rozumem
  - to neznamena, že není závazný
- člověk ho poznává Božím zjevením
- Tomáš rozlišuje zjevenou (posvátnou) a přirozenou teologii
- jaké rysy se zohledňují v etice, když se řekne zákon?
  - obecná pravidla, závazná, trestatelná, máme povinnost je plnit
- plnění povinnosti spadá do morálky; povinnost někde končí, morálka není heroismus
- morální **není** seznam předpisů a zákonů
  - mravní zásady vznikají na základě interakce se světem, je potřeba ctnost rozumného uvážení aj.
  - rady je dobré brát v úvahu, ale ne je slepě plnit → problém slepé důvěry věřících k církvi řešený na 2. vatikánském koncilu
  - problém sřikání se odpovědnosti při slepém plnění rad

Etika ctnosti (Akvinského)

- ctnost se vyznačuje opakovaným děláním dobrých skutků = habitus
- ctnost → *statečnost*
- hrdinský čin → *odvaha*
- *Sokrates*: je nutné vědět co je dobré; když to člověk ví, tak to koná
- dobrák od kosti nemusí být ctnostný; ctnost musí být uvědomělá, vedená rozumem, dospělá; dobráckost mohou být dispozice k získání ctnosti, ale ne ctnost samotná
- i když víme co je správné, ale opakovaně si nenavykneme to dělat, není to ctnost
- základní ctnosti
  - kardinální (statečnost, umírněnost, moudrost, spravedlnost)
  - Božské / vlité (víra, naděje, láska)

Novověká filosofie

24.9.2013

- 16. - 18. století
- 3. období (antická, středověká, *novověká*, moderní)
- autoři začali psát často rodnými jazyky
- osvícenství – období náboženských otřesů
  - vyústění náboženských sporů
  - hlavním argumentem rozumovost
  - protináboženské myšlenky
  - francouzští filozofové: François Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, Charles Louis de Montesquieu, Immanuel Kant – Královec (Kalinograd)
- hlavní odvětví (obory) tehdy studované
  - epistemologie = gnoseologie (teorie poznání)
  - politická filosofie
  - etika
- 2 směry/kategorie myšlení
  - empirici
    - vychází ze smyslové zkušenosti, na základě které odvozuje své vědění
    - zkušenost a experimenty
    - jediné možné poznání je poznání *aposteriorní* = takové, které vychází po smyslově zkušenosti; poznání je *pravděpodobné*
    - John Locke: „*Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu*“; nepopsaný list třeba naplnit zkušeností, aby následně mohl vyvést

nějaké výsledky (*indukce*)

- John Locke, Thomas Hobbes, Francis Bacon, David Hume, George Barkley (všichni angličané → anglosaská filosofie vychází z empirismu)
- často definovali moderní politiku
- racionalisté
  - vychází z rozumového poznání
  - poznání lze dosáhnout pouze rozumem bez smyslového zážitku
  - *apriorní poznání* – vrozené poznání na jehož základech můžeme dál stavět (např. Pythagorova věta platí nezávisle na smyslovém poznání trojúhelníku)
  - René Descartes (z Francie), Baruch Spinoza (holandský autor), Nicolas Malebranche, G.W.Leibaiz
  - poznání je *nutné*
  - poznání dedukcí = z obecného konkrétní
  - často matematici

Rene Descartes

- 1. 1/2 19.stol
- matematik a filosof
- vzděláván v jezuitské koleji, pak v holndské armádě (protestantské)
- prý se účastnil bitvy na Bílé Hoře
- nežil celý život ve Francii
- díky narukování do nizozemské armády se dostal do Holandska, kde se setkal s mnoha intelektuály v exilu (např. Komentský → podobnosti)
- na sklonku života žil ve Stockholmu kam si ho povolala švédská královna Kristýna za domácího učitele → vyučoval ji, ale nutila ho vstávat brzo ráno → zemřel ve věku nedožitých 54 let, zrovna kdy začal psát svá vrcholná díla
- znal dceru zimního krále Fridricha Falckého – princeznu Alžbětu
- Rozprava o metodě – významné dílo
- **Mediatace¹ o první filozovii** - nejvýznamnější dílo
  - většinou vydání obsahují námitky jiných autoru (včetně princezny Alžběty)
  - podobnost s Egypťanem Sinuhete (i Komentským) – hledá na čem postavit svůj život
  - jistota (nespochybnitelná) > pravda (spochybnitelná)

---

1 plurál

- *subjektivní východisko* = **subjektivismus** --> neodkazuje se na obecně vědecké znalosti - za pravdivé uznává jen to co je nezpochybnitelné (ničtí vše o čem nemá jistotu)
- používá tuto skepsi jako metodu = **metodická skepse** – metoda, kterou chce zajistit, aby pro něj bylo všechno jisté; nejde o morální radu, kterou bychom se měli řídit, jde jen o "vědeckou" metodu
- **argument ze snu** (argument k smyslovému vnímání) – nelze rozlišit sen od reality na základně smyslového vnímání, "ohromuje" ho toto zjištění
- **zlotřilý démon** (argument k matematice) – vím, že se někdy mýlím --> když to Bůh dopustí, je možné, že mě Bůh klame ve všem (tj. svořil mě takového, abych si myslel, že existuje nebe a země i když neexistuje) --> vládne li Božskou mocí takový *zlotřilý démon*, nelze najít nic jistého
- *jistota "já" & co to je* – předpokládá, že není nic jistého; všechno je klam
  - klame-li mě něco, klamatel musí mít co klamat --> já nutně jsem, když si to já řeknu, nebo když tento fakt kdykoli pojmu myslí
  - 2 složky člověka: **res cogitans** (věc myslící – mysl) **x res extensa** (věc rozlehlá – tělo) – *cogito, ergo sum* --> určitě existuji jakožto *věc myslící*, klamatel mě může klamat jen ohledně druhé složky => tyto dvě složky ze kterých se skládá člověk jsou oddělitelné, lze vnímat odděleně = **dualismus** (nesouhlas novodobých filosofů) – proti tomu jsou **monisté** dělící se na idealisty a materialisty (i mysl se skládá jen z hmoty)